

ღუღა-შვილის თაუგადასუალი

(აჰენნინის და ანდის შთები)

მ. ღე-ამიჩიხისა.

ქუთაისი

ფიზიკ-ლიცენზია ნ. ი. გამრეკულოვისა

1892

ღელა-შვილის თავგადასავალი

ღიღი ხანია მას აქეთ, რაც ერთი ბენჯის ქალაქის მუშის შვილი, ცამეტის წლის ვაჟი, მარტოკა გაემგზავრა ამერიკაში ღელის საძებრათ.

მორის წლის წინათ, ღელა მისი წაეიდა არგენტინის რესპუბლიკის უმთავრეს ქალაქს ბუენოს-აირესს; უნდოდა დაქირაებოდა ვინმე მდიდარს მემამულეს, რომ დახმარებოდა სხვა და სხვა გარემოებისაგან დაცემულს და დაეალიანებულს ოჯახს და ფეხზე დაეყენებინა. ამ მიზნით მრავალი გამბედავი ღელაკაცები მიემგზავრებოდნენ ხოლმე ამერიკისაკენ, სადაც მათი შრომა გვარიანის სასყიდლით დაჯილდოვდებოდა და, რამდენისამე წლის შემდეგ, არა ერთის და ორი ათასის ლირის*) პატრონი შეიქმნებოდნენ და ისე დაბრუნდებოდნენ თავიანთ ოჯახებში.

საცოდნავი ღელა მწარეთ ტიროდა, როცა ეთხოვებოდა ერთს თერთმეტისა და მეორეს თორმეტის

*) ლირა იტალიანური ფული; უდრის ხუთ შაურს.

წლის თავის ვაჟებს, მაგრამ ყოჩაღი და გამბედავი ქალი თამამად წაიდა. ჩინებულათ იმგზავრა. მივიდა თუ არა ბუენოს-აირესს, ერთის მეღუქნის შემწეობით, რომელიც მისის ქმრის ბიძა-შვილი იყო, გენუელმა ქალმა მალე მოსძებნა მდიდარი ოჯახი, რომელიც ძალიან კარგათ ეპყრობოდა და კარგს ჯამაგირსაც აძლევდა მას. რამდენისამე ხნის განმავლობაში თავის რიგზე ჰქონდა შინაურებთან მიწერ-მოწერა. როგორც შეპირებული იყვნენ, ქმარი ბიძაშვილის სახელზე უგზავნიდა წერილებს, ის გადასცემდა ხოლმე. ცოლს, პასუხს გამოართმევდა, წააწერდა თვითონაც რამდენსამე სიტყვას და ვზავნიდა ბენუის ქალაქისაკენ.

რადგან თვეში ოთხმოც ლირას იღებდა და თავითვის არას ხარჯავდა, ყოველ სამს თვეში ერთხელი გვარიან ძალ ფულს უგზავნიდა ოჯახობას; ქმარიც, როგორც პატიოსანი კაცი, ისტუმრებდა ვალებს, და იხვექდა კეთილ სახელს. თვითონაც შრომობდა და კმაყოფილი იყო, რომ მისი საქმე კარგათ მიდიოდა, ნუგეშობდა, ცოლიც მალე დამიბრუნდებოდა. შიმისოთ სახლი თითქოს სულ გამოცალიერებული იყო. მანსაკუთრებით უმცროსი ვაჟი, უსაზღვრო მოკვარული დედისა, ვერ ითმენდა მის მიშორებას.

მაგრამ გავიდა თუ არა ერთი წელიწადი წასვლის შემდეგ, ქმარს მოუვიდა მოკლე ბარათი, რომელშიაც ცოლი უქეიფობას იწერებოდა, და გათავდა, მეტი წერილი აღარ მიუღიათ. ბაუგზავნეს წერილი ნათე-

საეს, პასუხი აღარ იყო; ვისთანაც იღვა, იმასაც მისწერეს, მაგრამ ალბათ ნამდვილად აღრესის უკო-
დინარობისა გამო წერილი ვერ მიეღო და პასუ-
ხი არც იქიდან იყო. შეშინებულებმა იტალიის
საკონსულოში მიიწერეს, საიდგანაც, სამს თვეს შემ-
დეგ თვით კონსულისაგან მიიღეს პასუხი, რომ, თუმ-
ცა გაზეთებშიაც კი გამოეცხადეთ, მაგრამ ჩვენთან
არაფერს მოსულა და ცნობაც არაფერს მოუტიაო. მს ასეც
უნდა ყოფილიყო: მოსამსახურეთ ყოფნა ქალს სათაკი-
ლოთ მიაჩნდა; რომ დაეცვა თავის ოჯახის პატივი, სა-
კოლდეება ქალმა უექველათ ნამდვილი სახელი
და გვარი დამალა იქა. ზვიდა რამდენიმე თვე, ამზა-
ვი არ მოსვლიათ. მამა და შვილები სულ დაიბნენ.
ბანსაკუთრებით უმცროსი ვაჟი ჯავრით კვდებოდა.
რა ექნათ? ვისთვისღა მიემართათ? მამა ფიქრობდა,
წასულიყო ამერიკაში საძებრათ, მაგრამ შვილები
ვისთვის ჩაებარებია? ვინ შეუნახაედა, ან და სამუშაოს-
თვის რა ექნა? უფროს ვაჟს შეეძლო წასვლა, მაგ-
რამ დიდი ხანი არ იყო, რაც მუშაობა დაეწყო, და
ოჯახისთვის დიდი დასაკლისი იქნებოდა მისი მოშო-
რება. ამ ფიქრსა და დარდში გადიოდა თვეები, ყო-
ველ დღე, ერთსა და იმაზედვე მწუხარებით ლაპარაკობ-
დენ, ან და დაღვრემილი შესცქეროდენ ერთმანერთს.

მრთ სალაჟოს უმცროსმა ვაჟმა მარკომ გადა-
წყვეტით თქვა:

— მივდივარ ამერიკაში, დედის საძებრათ. მამამ
მწუხარებით თავი გაიქნია.

— ახრი კარგია, შეილო, მაგრამ შეუძლებელია. სამეცის წლის ბაეშის ამერიკაში გამგზავრება! მარტო-მარტოსი! სახუმრო კი ნუ გგონია, ერთისთვის სამგზავროა!

ბაეში კი ყოველ დღეს იმეორებდა დაჟინებით, ისე მშვიდობიანათ და გონიერულათ, თითქოს მოზრდილი ყოფილიყოს.

— სხეებიც ხომ მოგზაურობენ, ჩემზე უფრო პატარებიც, — ეუბნებოდა მამას. — ბემში ჩაეჯდები, მიმიყვანს. მივალ თუ არა, მოეძებნი ბიძა ჩემის დუქანს. ბიძას რაკი ენახავ, ენახავ დედასა. . . . თუ ვერ ენახე. კონსულთან მივალ და მისის შემწეობით მოვსძებნი არგენტინის მებატონეს. ჟოველ შემთხვევაში იქ ყველასთვის არის საქმე, მეც სამუშაოს მოვსძებნი, მოვაგროვებ იმდენ ფულს, რომ დაბრუნების საშუალება მექნეს.

იმდენი ეჩიჩინა, რომ ცატ-ცოტათ დაიყოლია ყმაწვილმა მამა.

მამა დიდ პატივს სცემდა მარკოს. იცოდა, რომ გამბედავი და გამჭრიახი ყმაწვილი იყო, ნაკლულევაწებას შეწევული და მონდომებუდი. ის მალალი მიზანი, რომ საყვარელი და პატივსაცემი დედა უნდა მოსძებნოს, კიდევ უფრო გაამხნეევებს ამის გულს. ამავე დროს დაერთო სწორეთ ის შემთხვევა, რომ იმ გემის კაპიტანი, რომელიც ეხლა ამერიკაში მიდიოდა, ძალიან კარგი მეგობარი იყო ამისა; გაიგო თუ არა ეს აზბაეი, ალუთქვა არგენტინამდის მუქთათ წაყვანა.

შამა კიდევ ყოყმანობდა, მაგრამ ბოლოს დათანხმდა. ჩაულაგეს აბგაში საგზალი, ჯიბეში რამდენიმე სახარ-ჯო ფული, მისცეს ბიძის ადრესი და აპრილის ერთს მშვენიერ საღამოს მარკო კიდევ გაემგზავრა.

— ჩემო შეილო, — ეუბნებოდა თვალ-კრემლიანი შამა, როცა უკანასკნელათ ჰკოცნიდა მას გემზე: კოჩალათ იყავი, ჩემო კარგო! წმინდა მოვალეობას ასრულებ, ღმერთი იყოს შენი წინამძღვარი.

საცოდეაფი მარკო! მზათ იყო ყოველ გასაჰირს შამაცურათ შეხვედროდა მგზავრობაში, მაგრამ როცა მას თვალთაგან მიეთვარა მისი მშვენიერი ბენუა, როცა შეტოპა გადაშლილ ზღვაში, გადასასახლებლად მიმავა-ლის გლეხებით გატენილს გემზე, ყველა უცნობსა და უცხოებში, მარტოთ მარტო თავის აბგით, მაშინ კი უსუსტა მხნეობამ. მარის დღის განმავლობაში არც უსვამს, არც არა უკამია, ძალლივით ეგდო ბანზე, ცოტა აკლდა ატირებას. საშინელი სამწუხარო ფიქ-რები უტრიალებდა თავში. მანსაკუთრებით ის უწყ-ლაედა გულს, ვაი თუ დედა ჩემი მკვდარიაო; და-ქანცულს თუ ხანდის-ხან ჩაეძინებოდა, გამოეცხადე-ბოდა ეილაც უცნობი პირი, სიბრალულით მიაჩერდე-ბოდა და წასჩურჩულებდა ხოლმე, დედა შენი მკვდ-არიაო, და შეშინებული ყმაწვილი ყვირილით გამოიღვი-ძებდა.

ზაიარეს ბიბრალტარი; ოკეანის დანახვამ და-იმედა და გამოაცოცხლა მარკო, მაგრამ ხანგრძლივი არ იყო ეს იმედი. მთვალგადაუწვდენელის ზღვის ერთ-

გვარმა სანახაობამ, აუტანელმა სიციხემ, გარშემო მყოფთა დაღერემილმა სახემ და მარტოობამ ხელახლათ დააღონა ყმაწვილი. უსაქმურათ გატარებული ერთფეროვანი დღეები ირეოდა იმის გონებაში. ასე ემართებათ აწათმყოფთა. მგონა, ერთი თვეა ზღვაზედა ვარო. ღილით გაიღვიძებდა თუ არა, ეს ფიქრი სტანჯავდა, რომ მარტო იყო, უთვისოთ მისცურავდა ამერიკისაკენ ამ დაუსრულებელს ტალღებში. მშვენიერი მფრინავი თევზები, რომელნიც ხანდის-ხან გემშიაც ჩამოცვივდებოდნენ ხოლმე, ოქროს ფრათ ჩამაველის მზის თვალის მომტაცი სხივი, ლამის ციაგი შუქი, რომელიც თითქოს გართხმული იყო ოკეანზე და ისე აბრწყინებდა, — ყველა ესენი საშიშარი სიზმარი ეგონა მას. როცა ცუდი ამინდი დადგებოდა, ის არ გამოდიოდა საერთო საწოლიდან, სადაც ყველანი კანკალებდნენ, მწუხარებით უფოთავდნენ და ძირს ეფინებოდნენ. ის ფიქრობდა, ჩემის აღსასრულის დღე დადგაო. იყო ისეთი დღეებიც, როცა ზღვა უძრავათ იდგა, აუტანელი სიციხე იყო, ეამი ხანგრძლივი და სევდიანი. მგზავრები მომაკვდავსავეთ ეყარნენ, ზოგნი იატაკზე, ზოგნი სუფრებზე, ვისაც როგორ მოესწრო. ბოლო აღარ ჰქონდა მოგზაურობას; ზევით ცა, ქვევით წყალი, რაც გუშინ, ის დღეს, იგივე ხვალ. მარკო გემის მოაჯირზე მიწოლილი, რეტინანის თვალებით გაჰყურებდა ზღვის სივრცეს და ფიქრობდა დედა-მისზე, საწამ კისერმა არ უსუსტა და თვალები არ მიეხუჭა ძილისაგან. დაწვა, დაეძინა თუ არა, გამოეცხადა ისევ ის

უცნობი შეწუხებულის სახით და კიდევ წასჩურჭულა, დედა შენი მოკვდაო.

წამოვარდა—და ამ უძრავ ნიადაგზე, ხელ-ახლათ თვალწინ უდგა მოჩვენებაო.

მკცდა შვიდი დღე ღარჩათ სამგზაერო, მაგრამ შემდეგ მგზაერობა თანდათან გაუადვილდათ. ქარგი ამინდები დადგა. ჰაერი გაგრილდა. ჩვენი მოგზაურის გაცნო ერთ მოხუცებულს ლომბარდიელს, რომელიც ვაჭიშვილიანათ მიდიოდა ამერიკაში; მარკომ უამბო თავის ამბავი.

— ნუ გეშინია, — ამეღებდა მოხუცებული აღერსით, დედა შენს ცოცხალს და კარგათ მყოფსაც ნახეო.

ამ ახალმა ნაცნობმა გაუოაცოცხლა მარკო, ყოველი სამწუხარო წინათგრძნობა მხიარულებათ შეეცვალა. მშვენიერს მთვარიანს ღამეში მოუჯდებოდა გვერდით მოხუცებულს, გარ-შემოუსხდებოდნენ სხვა მგზაურებიც და მოყვებოდნენ სიმღერას. მოხუცებული ჩიბუხს ეწეოდა; მარკო კი ოცნებობდა, თუ როგორ მივიდოდა ბუენოს-აირესს. აი ის ქუჩა, რომელზედაც დგას ბიძა მისი, აგერ მისი დუქანიც, მივარდება ბიძას. — სად არის დედა ჩემი? წაეიდეთ ეხლავე!

— ამ წამში! და მირბიან, აირბენენ კიბეს, აღებენ კარებს...

ამ დროს შესწყდება მისი ფიქრი, ოცნება ინთქება გამოუთქმელ სიყვარულის მორევში, ამოიღებს უბიდან ხატს, კოცნის და ლოცულობს.

მკცდა მეშვიდე დღეს, როგორც იქნა, დაასრულეს.

მგზავრობა, მაისის მშენიერს დილას გემის ლუზა ჩააგდეს ფართო ლა-პლატის მდინარეში, რომლის ნაპირზედაც გაშენებულია არგენტინის რესპუბლიკის ქალაქი ბუენოს-აირესი.

მშენიერმა დღემ ბედნიერების წინასწარი შთაბეჭდილება მოახდინა მარკოზე. სიხარულითა და მოუთმენლობით თავის-თავს აღარ ეკუთვნოდა ჩვენი პატარა. ღედა-მისი ასე ახლოა! ჩამდენსამე საათს შემდეგ ერთმანერთს შეხედებიან! ის უკვე ამერიკაშია, ახალ ქვეყანაში! მარტო-მარტო გაბედა წამოსელა! ამოდენა დაუსრულებელი გზა აღარაფრათ ეჩვენებოდა, თითქოს ფრენით გადმოველოს, ყველა ესენი ეითომ სიზმრათ ნახა და მხოლოდ ეხლა ეს არის გამოიუხიზლა. იმდენათ ბედნიერი იყო, არც კი შემკრთალა და არ შეწუხებულა, როცა ნახა, რომ ჯიბეში სამგზავრო ფულებისაგან ნახევარიც აღარა ქონდა. ჩამდენიმე ლირალა დარჩენოდა. მაგრამ ამას ეინლა დაეძებს? ღედა ასე ახლოს ჰყავს! აბგით ხელში ჩვენი მარკო სხვა მგზავრებთან ერთათ გადავიდა პატარა გემზე, რომელმაც ნაპირს მიუახლოვა ისინი. ზემიდან გადასხდენ. ნაეებში და მიადგენ ნაპირს. აქ მარკო გამოემშვიდობა თავის მეგობარს მოხუცებულს და ჩქარის ნაბიჯით გასწია ქალაქისაკენ.

როცა პირველ ქუჩაზე გავიდა, მარკომ შეაჩერა ერთი მგზავრი და ჰკითხა, საიდგან უნდა გადაეხვია ლოს-პრტეს ქუჩაზე. მგზავრი იტალიელი მუშა იყო; იმან გაკვირვებით შეხედა მარკოს და ჰკითხა:

— ძითხეა იცი?

— შიცი.

— მაშ წადი პირღა-პირ, — განაკრძო მუშამ, და მიუთითა, საიდგანაც თვითონ მოდიოდა. — სულ პირღა-პირ, ყოველ გადასახვევზე წაიკითხე ქუჩის სახელი და ბოლოს ნახე, რომელსაც ეძებ.

ბავშვმა მადლობა გადაუხადა და გასწია.

ჭუჩა იყო ვიწრო და დაუსრულებელი. მორივე მხრით ჩაუყევბოდა დაბალ-დაბალი თეთრი სახლები, როგორც არის საზაფხულო აგარებში; უანგარიშო ურმები, ხალხი და მათი ყვირილი ყურებს გაუჭედდა ადამიანს. პლაგ-ალავ ბაირალები იყო გამოტენილი ზედწარწერით, — აცხადებდენ, რომ ესა და ეს გემი მიდისო ამა და ამ ქალაქებს.

რომელს ქუჩასაც არ გახედავდა მარკო, ყველა ვიწრო, ყველგან ასეთი პატარ-პატარა სახლები, ამდენი ხალხის ფაცა-ფუცი და ურმების კრიალი. მარკო ფიქრობდა, მთელ დღეს და კვირასაც რომ ვიარო ასე, ვერც ქუჩას ენახავ სხენაირს და ვერც შენობას, უთუოთ მთელს ამერიკაში ამისთანა ქუჩები და შენობებიო. შოველ ქუჩის ზედ წარწერას აკვირდებოდა, მაგრამ წაიკითხეა უკირდა. შოველ გადასახვევზე ვული უკანკალებდა. აქ არის! აქ უნდა იყოს! ჩამდენი ქალი შევხედებოდა, უკვირდებოდა, სულ იმედი ჰქონდა, დედას შევხედებოდა. მართი ქალი მიუძლოდა წინ, მარკოს სისხლი აემღერა, გადაურბინა გზა და ჩახედა... არაბისტანელია!. მოუმატა ისევ ნაბიჯს, მიდის

და მიჰქრის, მიადგა ჯვარედინ გზას, წაიკითხა თუ არა: «ლოს-პარტეს ქუჩა», ხესავეით გაშეშდა. შემდეგ საჩქაროთ შეუხვია, ნახა სახლის ნომერი, ასჩილდმეტი იყო. არა, ამას ას-სამოცდა-თუთხვეტი უნდა, იქ არის ბიძა-მისის ღუქანი. ირბინა, ირბინა ას-სამოცდა-თუთხვეტ ნომრამდის; აქ კი უნდა შეჩერებულიყო, რომ სული მოებრუნებია.

— დედა ჩემო, დედა! ნუთუ ეხლავე გნახავ?

ზაიქცა ისევ, მიირბინა საწერილმანო ღუქანთან; დიახ, ეს არის. შეიჭვრიტა, —ვილაც კალარა, სათვალეებიანი ქალი ზის.

— რა გინდა, ყმაწვილო? ჰკითხა ქალმა.

— აქ არ არის, — ძალა დატანებულის ხმით ჰკითხა ყმაწვილმა: ეს შრანჩესკო მერელის ღუქანი არ არის?

— შრანჩესკო მერელი მოკვდა.

შს სიტყვები მეხივით მოხვდა მარკოს.

— როდის?

— დიდი ხანია მას აქეთ, რამდენიმე თვე იქნება. თავისი საქმეები ცუდათ წაიყვანა. ბაიპარა ბაიუში, რომელიც აქედან შორს არის, და იქ მოკვდა. შს ღუქანი ჩემია. შმაწვილი გაყვითლდა და საჩქაროთ თქვა:

— მერელი იცნობდა დედა-ჩემს, დედა-ჩემი ბატონ მეკინესთან იდგა მოსამსახურეთ. მხოლოდ მერელს შეეძლო ეთქვა ჩემთვის, სად არის დედა-ჩემი, მე ამერიკაში იმის საძებრათ წამოვედი. მერელივე გვიგზავნიდა იმისგან წერილებს. დედა-ჩემის ნახვა მინდა...

— საწყალი ბავში, თქვა დედა-ბერმა. არ ვიცი ლმერთმანი, მოიცა, ამ ეზოს მუშას ვკითხავ, ის იცნობდა მერელის მოჯაზაგირეს, იქნება იცის რამე.

ღაუძახა მუშას და ჰკითხა:

— თუ ლმერთი გწამს, მითხარი, გახსოვს მერელის მოსამსახურე, რომელსაც ხანდის-ხან წერილები მოჰქონდა ერთის აქაურ მებატონის მოსამსახურე დედა-კაცთან?

— მეკინესთან? მიუგო მუშამ, — დიახ, მახსოვს; ისინი ამ ქუჩის ბოლოში დგანან.

— ოჰ, შენი კირიმე, მადლობელი ვარ, წამოიძახა მარკომ, არ იცით ნომერი იმ სახლისა? მასწავლეთ, მიმაცილეთ, შენი კირიმე, მე ფულები მაქვს... ისე გაცხარებით ისროდა სიტყვებს მარკო, რომ მუშა არც კი დაჰკითხებია ქალბატონს, ისე დაეთანხმა ყმაწვილის ეედრებას. ხმა ამოუღებლათ, თითქმის სირბილით, მიაწიეს ქუჩის ბოლომდის. შევიდნენ ეზოში და გაჩერდნენ თუჯის ლამაზ კიშკართან, საიდანაც მშვენიერი ბაღია მოსჩანდა. მარკომ ჩამოჰკრა ზარა. ყმაწვილმა ქალმა გამოხედა მათ.

— აქ ცხოვრობს მეკინეს ოჯახობა? აღშფოთებით ჰკითხა მარკომ.

— აღრე იღვინ. მხლა ჩვენ, ზებალოსანი ვცხოვრობთ.

— მეკინეს ოჯახობა სადლა არის? ძანკალით ჰკითხა მარკომ.

— ქორდოვას გადავიდნ.

— ძორდოვასაო! იყვირა მარკომ, სად არის ძორდოვა? ის ქალი სადღაა, იმათ რომ ემსახურებოდა? ღელა-ჩემი? ის ხომ ღელა-ჩემი იყო? წაიყვანეს განა ღელა-ჩემი?

— არ ვიცი ლშერთმანი, იქნება მამა-ჩემმა იცოდეს, ის დაგესწრო იმათ წასვლას. მომიცადე ერთ წამს.

ძალი მაშინვე გაიქცა და მოიყვანა მამა-მისი, მალალი ტანისა, კალარა და ერიანი კაცი. ის გაშტერებით ჩააჩერდა სასიამოვნო სახის, ქერა ხუჭუჭთმიან ყმაწვილს და ჰკითხა;

— ღელა-შენი ბენუიდგან არის?

— ღიახ, მიუგო მარკომ.

— მაშ მე ნამდვილათ ვიცი, რომ იმათ წაჰყვა.

— სადა?

— ძორდოვას, ქალაქია ერთი.

მარკომ ამოიოხრა და თქვა:

— მეც ძორდოვას უნდა წავეიდე.

— საცოდვეო, სიბრალულით წამოიძახა ზებალომ, ძორდოვამდის ასი ალაჯია.

ზაყვითლებული მარკო მოაჯირს დაებჯინა.

— მაგრამ მოიცადე, აქ შემოდი ჩემთან, თანაგრძნობით უთხრა ზებალომ და გაულო კარები. ძარგათ მოვიფიქროთ, როგორ მოვიქცეთ.

ღაჯდა, გვერდით მოისეა მარკო, გამოჰკითხა ეინაობა, ყურადღებით მოუსმინა და ცოტა ფიქრს შემდეგ ჰკითხა.

— შენ, რასაკვირველია, ფული არა გაქვს?

— სოტა კიდეე დამრჩა, მ.უგო მარკომ.

ზებალია კიდეე ჩაჟიქრდა, შემდეგ მოუჯდა სუფრას, დასწერა ბარათი, დაბეჭდა და ვადასცა მარკოს.

— ზამიგონე, ყმაწვილო, წაილე ეს წერილი ბოკას, ბენ უისის მსგავსი პატარა ქალაქია, აქედან ორი საათის გზაა; გზას ყველა გასწავლის; მიდი იმასთან, ვის სახელზედაც არის წერილი, იმასაც ყველა იცნობს. ზადაეცი ბარათი, ის გაგვზავნის ხეალეე როზარიოში. იქ ჩაგაბარებს თავის ნაცნობს და ნაცნობი კი გაგისტუმრებს ძორდოვას, სადაც ნახავ მეკინეს და დედა-შენს. აჰა, ეს საგზლათ წაილე.

ამ სიტყვებით რამდენიმე ლირა ჩაუგდო ხელში.

— შოჩალათ იყავი, ყველგან შეხედები შენის ქვეყნის კაცს და ყველა ყურს გიგულებს; მშვიდობით!

— ბმადლობთ, — უთხრა ყმაწვილმა. მეტის სიტყვის თქმა ვეღარ მოახერხა; აილო თავის აბგა, გაისტუმრა გამომცილებელი და დაღვრემილი, გაბრუებული დიდის ქალაქის ხმაურობისაგან, გაემგზავრა ბოკას.

მეორე დილამდის მარკოს თავში ფუტკარივით ირეოდა მისი თავგადასავალი. სხელებიანივით აბოდებდა; დაიღალა, გამხთალდა, თითქმის სულითაც დაეცა. ღამე ეილაცას ქოხში გაათია, დღე დატვირთულ გემებზე გაატარა. ბარშემო ხომალდები და გემები უქრელებდა თვალებს. სალამოს მოხედა დიდ იალქნებიან ხომალდზე, რომელსაც ნამუშავერი მიქკონდა როზარიოს: ხომალდის ხელის მწყობლებათ ლომებივით ვაჟკაცები იყენენ, გენუელები. მშობლიურმა ენამ და კილომ ყმაწვილი გაძოაცოცხლა.

სამ დღეს და ოთხ ღამეს გაგრძელდა მგზავრობა. ჩვენი მგზავრი გაკვირვებული იყო პარანის მდინარის სიდიდით, რომელთან შედარებითაც ღელეთ ეჩვენებოდა მდინარე პო: ოთხი ამ უკანასკნელისთანა მდინარე ვერ გასწვდებოდა სიგრძით პარანის მდინარეს! ხომალდი ნელ-ნელა მიდიოდა ამ უზარ-მაზარ მდინარეში წყალ-აღმა. ზაუარეს გრძელ კუნძულებს, სადაც ვეფხეები და გველები ბუდობენ; კუნძულები თითქოს მცურავი ბალებივით, საესე იყვენ ფორთოქლის ხეებით. ალაგ-ალაგ მდინარე ისე ეიწრო შტოვბათ გაიყოფოდა, რომ ასე გეგონებოდათ, კელარ გავეტყეითო. შემდეგ შესცურადენ ისევ უცნაურ ფართო და ტბის მსგავს მშვილობიან მდინარეში. არსით ხმაურობა; როცა ხედავდით უდაბურ ნაპირებს და ურიცხვ ტალღებს, გეგონებოდათ, ეს მდინარე რომელსამე უცნობ დედა-მიწის კუთხიდან მომდინარებს და ეს საცოდავი იალქნები პირველნი გაშლილან ამის მორევეში.

რამდენიც მიდიოდენ, იმდენი უფრო გულს უწყლადედა მარკოს ამ მდინარის ყურება. წარმოდგენილი ჰქონდა, რომ დედა-ჩემი ამ მდინარის სათავეშია და იქამდის ერთის წლის სავალიაო. ღღეში ორჯელ ერთ ნამცეცა პურს და შაშხის ნაჭერს თუ შეკვამდა, მენიხბეები რაკი ხედავდენ, რომ ასე დაღერემილი იყო, ხმას არ სცემდენ. ღამ-ღამობით მოფარებულში ეძინა და მთვარის სინათლეზე, რომლის შუქითაც განათებული იყო მდინარე, შეშინებული წამოვარდებოდა ღალმე, — გული ეწოდა.

— ძორღოვა! ძორღოვა! იპყორებდა რაღაც საიდუმლოების კილოთი, თითქოს ზღაპრათ განაგონი ჰქონოდეს, — შემდეგ გამოერკვეოდა: — დედა-ჩემს აქით გამოუვლია, უნახავს ეს კუნძულები, ნაპირები... რაკი დედა მისს ენახა, არც ერთი ისე უცხოთ აღარ ეჩვენებოდა. სალამოს ერთმა მენიჩბემ სიმღერა წამოიწყო. მარკოს მოაგონდა დედის ტკბილი ხმა, რომლითაც მას ნანიანას დამღერდა ხოლმე, და გული ამოუჯდა.

— მკ როგორ გეკადრება, ყმაწვილო, უთხრა მენიჩბემ. ბენუელი მაინც არ იყო! სტირის, სახლს რომ მოშორდა! ბენუელებმა მთელი დედა-მიწა დიდის მხნეობით შემოიარეს.

მარკო წამოხტა, თითქოს გამოიუხიზლა. ბენუელი სისხლი აუღელდა, თავი მალლა აიღო, დაჰკრა საკეს მუშტი და წამოიძახა:

— ძარგი, თუნდა რომ მთელი დედა-მიწის შემოვლა მომიხდეს, მთელის წლობით წანწალი, ათასი მილი ქვევითათ გასაველელი დამირჩეს, მაინც უკან არ დავიწევ, მაინც მოენახამ დედა-ჩემს. ამომავალ სულს მის კალთამდის მივიტან და მაინც ენახე. — ზასწით!

ამ სიტყვებით, მამაცურათ მიეგება როზარიოს ბრწყინვალე და გრილს განთიადს. როზარიო გაშენებულია პარანის მაღალ ნაპირებზე. აქ ღვას ათასობით სხვა-და-სხვა მხრიდან მოსული გემები და ხომალდები.

მიადგენ ნაპირს. მარკო გადმოხტა თავის აბგით,

გაეშურა ქალაქისკენ და შეუდგა იმ კაცის ძებნას, რომელთანაც ბარათი გამოატანა მისმა მოკეთემ. როზარიო თითქოს ნაცნობ ქალაქათ მოეჩვენა მარკოს. იმ ნაირივე ქუჩები, თეთრ-თეთრი პატარა სახლები დახვდა, როგორც წინათ ენახა. სახურავებიდან, ყოველის მხრით, ობობას ქსელივით, გახლართული ტელეგრაფის და ტელეფონის მავთულები. ისეთივე ხმაურობა ხალხისა, ცხენების და ურმების. მარკოს თავ-ბრუ დაეხვა, ასე ეგონა, ბუენოს-აირესში ვარ და ხელ-ახლათ უნდა შევეუდგე ბიძა-ჩემის ძებნასო. ამ ნაირათ მთელი საათს განმავალობაში გარეტიანებული დაეხეტებოდა. ბოლოს ბევრი კითხვის შემდეგ ასწავლეს ახალი მუარველის სახელი. მარკომ ჩამოარეკა ზარა. ძარები გაულო მალალი ტანის, ქერა, მოღუშულ სახის კაცმა, რომელიც ვაქარს ჩამოგაედა, და უცხოელის კილოზე ბრიყულათ ჰკითხა:

— რა გინდა?

შმაწვილმა სახლის უფროსი კითხა.

— უფროსი, მთელის ოჯახობით, გუშინ სალამოს ბუენოს-აირესს წავიდა.

შმაწვილი გაშეშდა და ძლიესლა წამოიღულულულა.

— რაღა ექნა... აქ არაეინ არა მყავს... მარტოთ მარტო ვარო.

წერილი მიაწოდა, ვაქარმა წაიკითხა და წაიბუტბუტა.

— არა ეიცი რა. მრთს თვეს უკან დაბრუნდება და გადაესცემ ამ ბარათს.

— მე რომ აქ პატრონი არაეინ გამაჩნი-, გაქირ-
ვებულ მდგომარეობაში ვარ? მეღრების ხმით შესჩი-
ლა ყმაწვილმა.

— მე რას დავეძებ, რა ჩემი საქმეა! სოტანი არიან
თქვენებურები აქ? წადი და იმათხოვერე...

ამ სიტყვებით ცხვირის წინ მოახალა კარები.
შმაწვილი კარგა ხანს იდგა გაშტერებული, შემდეგ
მოკიდა ხელი თავის აბვას და მწარე ფიქრებით მო-
ცული დაადგა გზას. რა ქნას? საით წაეიდეს? რო-
ზარიოდან ქორლოვამდის, ერთის დღისა და ღამის
გზაა რკინის გზით. რამდენიმელა ლირი დარჩენია,
ამას კიდევ დღეს ცოტა უნდა მოაკლოს, და რითლა
წაეიდეს? მის გამოართვას სამგზაერო ფული? მუშა-
ობით იშოვნოს? ძი, მაგრამ ეის სთხოვოს სამუშაო?
მოწყალემა ჩამოითხოვოს? ოჰ, არა! ის არჩევს ყო-
ველ გვარ დამდაბლებას, შეურაცხებას, როგორც
ამ წუთში მას მიაყენეს; მაგრამ მათხოერობას, სამო-
წყალოს თხოენას სიკედლილი სჯობია! ამ ფიქრმა და
დაუსრულებელი ქუჩის სიკრძემ ხელ-ახლათ შეურყია
მას მხნეობა. ღაგდო აბგა ძირს, ჩაჯდა კედლის ძირ-
ში და სასო-წარკვეთილებით მიიჟარა ხელები პი-
რის სახეზე. ხალზის ხმაურობა, ეტლების რახა-რუხი
ირეოდენ იმის თავში. ზამელელ-გამომლელნი წაკ-
რავდენ ხოლმე ფენს, ბავშები ჩასჩერებოდენ, მაგრამ
ის უძრავათ ეგდო, მხოლოდ ერთმა ნაცნობმა ხმამ
შეაკრთო.

— შენ აქ რას შერები, ჩემო კარგო?

მარკო წამოხტა გაკვირვებული

— ოჰ, აქენ აქა ხართ?

მს ის ლომბარდიელი მოხუცებული იყო, რომელსაც მარკო მოგზაურობაში გაიცნო.

მარკოზე ნაკლებ არც იმას გაკვირებია ყმაწვილის ნახვა. მარკომ აღარ დააცალა გამოკითხვა, ისე უამბო მას თავისი თავ-გადასაყალი.

— ამ გვართ ეხლა მე ცოტა მუშაობა კი არ დამპირდება! მიშოენეთ ისეთი სამუშაო, რომ რამდენიმე ლირი ავიღო. შველაფერი შემიძლიან: ქუჩებს დევგვი, საქონლის გადატან-გადმოტანა შემიძლიან, გასაჯახენ-გამოსაგზავნათ ვივარგებ, ეხნაე, ეთოხნი. სარჩოთ ერთი ნაქერი პური შეყოფა დღეში; მხოლოდ მალე წავიდე და ენახო დედა-ჩემი!... ლეთის გულისათვის მომეხმარეთ, თორემ მეტი ღონე აღარა მაქვს.

— უბედურებაა სწორეთ, უბედურება, — იმეორებდა მოხუცებული და თან წვერებზე ხელს ისვამდა. ადვილი სათქმელია სამუშაოს 'შოვნა! იქნება სხვა ნაირათ მოეახერხოთ რაში. თქვენებურებთან არ ცდილობარ, გეშოვნა რამდენიმე ლირი?

შმაწვილი იმედის თვალთ მისჩერებოდა მოჭუს:

— ჩემთან წამოდი, განაგრძო მოხუცმა.

— სადა?

წამოდი მეტკი.

ბლენი წავიდა, მარკო უკან დაედევნა. ძარგა ძალი გზა გაიარეს ჩუმათ. მოხუცებული შეიწერდა სა-

სტუმროსთან, რომლის გამოფენილ დაფაზე დიდი ვარსკვლავი იყო დახატული და ზედ იყო წარწერილი ისპანიურათ «იტალიის ვარსკვლავი». ბლექმა შეიკვრიტა შივ, მემრეთ მიბრუნდა და მჭიარულის სახით თქვა:

— ძარვ დროს მოვასწართ.

მორივე შევიდენ დიდ დარბაზში; უანგარიშო ხალხი იჯდა სუჟრათ, სეამდა და გაცხარებული ბასობდა. ჩვენი ლომბარდიელი მოხუცი მივიდა ერთ სუჟრასთან. მათი მისალმებდიდან ჩნდა, რომ დიდხანი არ იყო, რაც ის მათ მოშორებოდა. იცინოდენ, ხმაურობდენ და მეტის სპისგან ღაქარჩლებოდათ სახე.

— მეგობრებო! ღაიწყო მოხუცებულმა და მიუთითათ მარკოსაკენ, — ეს საცოდავი ყმაწვილი ჩვენებურია, ბენუიდან წამოსულა ბუნოს-პირესს დედის საძებრათ; იქ უთქვამთ, რომ დედა-მისი ძორდოვაშიაო. მოვიდა ეხლა აქ როზარიოს; სამს დღეს და ღამეს მოსცურაედა, წერილი ჰქონდა გამოტანებული ერთ ვილაკასთან, რომელსაც იგი გზაზე უნდა დაეყენებია, მაგრამ იმ კაცის სახლიდგან უყურადღებოთ გამოუსტუმრებიათ. შული არა აქეს ერთი გროში, უპატრონო და გზა დაბნეულია ამისთანა ჩინებული ბაეში. მოიძებნეთ, იქნება მოუგროვოთ იმდენი, რომ ძორდოვამდის მიიყვანოს და დედა მისი ნახოს!

— ნუ თუ ძალლივით ყურს არ უვდებთ?

— როგორ შეიძლება!

— ჩვენს ძვირს ვერაინ იტყვის!

— შოჩალ, მამულის შეილო!

— ჩემთან მოდი, ყმაწვილო!

— მოდი ჩემთან, ჩვენ ხომ თქვენებურები ვართ, გადმოსახლებულები!

— რა მშენიერი ბავშია!

— ამოიღეთ, მეგობრებო, ვისაც რამდენი გაქვთ ჯიბეში!

— შოჩალ! მარტო წამოდი? შენ კარგი ნიშანი გეტყობა.

— ღალიე, სკამე, მამულის შეილო!

— ნუ გეშინია, გაგისტუმრებთ დედა-შენთან!

მინ ლოყაზე ჩქმეტს, ვინ ბეჭებზე უთათუნებს ხელს, ვინ აბგას ართმევს; ეხლა სხვა სუფურებიდგანაც მოგროვდენ, მარკოს თავ-გადასაეალს უამბობენ ერთმანერთს და იმეორებენ. რამდენსამე წამს შემდეგ, მოხუცებულმა დაუბრუნა მარკოს ქუდი, რომელშიაც ორმოცდა-ორი ლირი იყო.

— ხედაე, ჩემო კარგო, რა მარდათ კეთდება ხოლმე ამერიკაში საქმეები...

— ღალიე, მიაძახა ერთმა და მიაწოდა ღვინო.

— დედა-შენის სადღეგრძელო იყოს!

ჰველამ აილო ხაესე ჰიქები.

ღედა-ჩემის სადღე... დაიწყო მარკომ, მაგრამ ველარ განაგრძო და თვალცრემლიანი ჩამოეკიდა კისერზე მოხუცებულს.

მეორე დღეს გამხნეებულნი და გამხიარულებუ-

ლი ჩვენი მარკო ყოჩაღათ მიჰქროდა ქორდოვასაკენ.
მაგრამ ბუნებას ისეთი თვისება აქვს, რომ მხიარულება არ არის ხანგრძლივი. ღლე იყო ღრუბლიანი; მატარებელი თითქმის ცარიელი მიექანებოდა ტრიალ მინდორში. მოსახლობის ნიშანიც არა სჩანს; სამარის მსგავსი სიჩუმეა, თითქოს დაუბოლოებულ სასაულაოთ გადაქცეულა არე-მარე. მარკოს ხანდის-ხან ჩაეძინებოდა; გაახელდა თვალს თუ არა, ერთსა და იმავე სურათს დაინახავდა: რკინის გზის სადგურები უღაბნოს ჩამოგაედა, მატარებლის გაჩერების დროს ადამიანის ხმა არ ისმოდა. ციქმა ნიაქმა შემოუბერა და აუსუსხა მარკოს პირის სახე. ბენ უიდან აპრილის დამლევს წამოვიდა, ვერ გასკერიტა, რომ არგენტინაში ამ დროს ზამთარი იწყება და სათბურია საჭირო. ჩამდენსამე საათს შემდეგ კანკალი დააწყებინა. სიცივესთან ამდენის ხნის უჩილობა, მოუსვენარობა და აშუოთებული მდგომარეობაც დაეტყო. პატარა ხანს იქით ჩაეძინა. ძარგა ხანს ეძინა და როცა გამოიღვიძა, სულ ერთიან გაყინულიყო; მთელ სხეულში ტკივილსა გრძნობდა. შიშმა აიტანა საწყალი ბაეში, ეპი თუ მოეკვდებოდა მატარებლიდან გადამაგდონო, ჩემ სხეულს დაგლეჯენ ძაღლები და გარეული ფრინველები, როგორც იმ პირუტყვებისას, რომელნიც ფანჯრიდან მოჩანდენ, და შიშით თვალს არიდებდა. მარტოთ-მარტო ავათმყოფი მისი გონება ყოველ სამჭუხნარო დასკვნამდის მიიყვანდა ხოლმე, — ნუ თუ მართლა ნახავს დედა-მისს

ძორღოვაში? იქნება არც კი მისულა იქა? იქნება შეცდა ის კაცი და ტყვილათ გამოისტუმრა აქეთკენ? იქნება მოკვდა კიდეც?... ძიდევ ჩაეძინა, დაესიზმრა ძორღოვა. ლამეა; ყველა ფანჯრებიდან და კარებიდან გამოსძახიან: «არ არის! დედა-შენი არ არის!» შეშინებულს გამოელეიძა.

მოშორებით სამი კაცი იჯდა, გრძელ წვერებიანი, შალეებში გახვეული, გაშტერებით მისჩერებოდნენ მარკოს, და ეზურჩულებოდნენ ერთმანეთს. შმაწვილმა იფიქრა, ესენი ბოროტი კაცები არიან, უნდათ მომკლან და ჩემი აბგა წაიღონო. პეათმყოფობას ეს შიშიც დაერთო და სულ აერია გონება. კაცები დაჟინებით უტკერდნენ. მართი მათგანი წამოდგა და მიუახლოვდა მას. მარკო გაფითრებული წამოვარდა, გაიქინა ხელები და ყვირილით შეხვდა წინ:

— მე არაფერი გამაჩნია! მართი საწყალი ყმაწვილი ვარ! იტალიიდან წამოსულვარ დედის საძებრათ! ნუ მომკლავთ ლეთის გულისათვის.

იმათ საშინლათ შეებრალათ ყმაწვილი, მიეფერენ, დაამშვიდეს, რომელიღაც გაუგებარ ენაზე დაუწყეს ლაპარაკი. მარკოს კბილები უკანკალებდა სიცივისგან: მაშინვე გამოხვიეს იგი შალში, დააწინეს და ანიშნებდნენ, რომ დაეძინა. საღამოს ქამს მართლაც დაეძინა და, როცა გამოიღვიძა, უკვე ძორღოვაში იყვენ.

მკ, რა თაეისუფლათ ამოისუნთქა და რა მართლად გადმოხტა მატარებლიდან, ჩვენი მარკო! სადგუ-

რის მოსამსახურეს ჰკითხა, სად დგას ინჟინერი მეკინესიო. მანაც ასწავლა ეკლესიის გვერდით სახლი. ბნელოდა. მარკო გაიქცა, შევიდა ქალაქში, რომელშიაც ისეთივე სწორი ქუჩები და ისეთივე თეთრი სახლები იყო, როგორც როზარიოში; ხალხის მოძრაობა კი ნაკლები. შანრებით გაჩაღებულ ქუჩებზე ახირებულ სახის ადამიანებს ხედავდა, რაღაც უცნაურ შავსა და მწვანე ფერისას. მარკომ აიღო თავი და დაინახა მშვენიერი თვალ-უწედნელი სიმაღლის ეკლესია.

ქალაქში თუმცა სიბნელე და მყუდროება იყო, მაგრამ იმდენ უსიამოვნო მგზავრობას შემდეგ, მაინც მხიარულათ ჩნდა. მარკომ მალე მონახა სახლი, დარეკა, სანამ კარებს გაუღებდენ. ორივე ხელები გულზე ჰკონდა მიქერილი, რომ კანკალი დაემშვიდებია; ერთხანტელი უფლიდა მთელს ჯანში,

მოხუცებულმა დედა-კაცმა გაულო კარები, ყმაწვილი ჩუმათ იღვა.

— შინ გნებავსთ? ჰკითხა ქალმა.

— ინჟინერი მეკინესი.

— შენთვისაც შეიქნა საკირო ინჟინერი? მგონი-
დროა, რომ ბოლო მოელოს აქ მის მომკითხავეს. რამდენი თევა, აგრე გეაფიწროებენ, გაზეთებში გამო-
ვაცხადეთ, მაგრამ, მგონია ქუჩაზედაც დაგვეპირდება
განცხადების გაკვრა, რომ ბატონი მეკინესი ტუგუ-
მანს გადაესახლა.

შმაწვილმა სიმწარით თავი გაიქნია და ბრაზ მორე-
ულმა წამოიძახა:

— ოხ, ღმერთო ჩემო! ასე უნდა მოგკვდე წან-წალში, დედი-ჩემის უნახავი! სწორეთ ჭკუიდან შევიშლები! თავს მოვიკლავ! ღმერთო! რა ჰქვია იმ მხარეს? სად არი?: შორს არის თუ ახლო, მითხარით მაინც!

საცოდავი! სიბრაღულით თქვა მოხუცებულმა. შორს არ არის, სულ ოთხასი ან ხუთასი მილი იქნება აქედან, შეიძლება ცოტა მეტიც.

— რა ვქნა, რა მეშველება? — იჩახოდა მარკო, მიიფარა ხელები სახეზე და მოჰყვა ქვითინს.

— მე არაფერი ვიცი, ჩემო კარგო, რა უნდა გითხრა? მაგრამ მოიცა — რალაც მოაგონდა — და განაგრძო.

— იცი, რა გითხრა, გამიგონე, გაიქეცი მარჯვნივ. ამ ქუჩაზე მესამე ჰიშკარს ნახავ, შედი ეზოში, იქ ეაჭარი დგას, საქონლის ნარდათ გადამტან-გადმომტანი. ის მიდის ხეალ ტუგუმანს, საკუთარის ხარკამბეჩით მიაქვს საქონელი. თხოვე, იქნება მოგცეს ურემზე ალაგი და წაგიყვანოს, შეპირდი, ყველაფრის გაკეთება შემიძლია, ვიმუშავებთქო. გაიქეცი ჩქარა!

ბავშმა მადლობა გადაუხადა, წაშოაგლო ხელი თავის აბვას და გაიქცა. ბანათებულის ეზოში მუშები ასპალნებდენ გადახურულ ურმებს ხორბლით გატენილ ტომრებით. მუშაობას თვალს ადევნებდა მალალი ტანის, გრძელ წვერებიანი, შალში გახვეული კაცი. მარკო მივიდა მასთან და მოწიწებით განუცხადა სათხოვარი. ისიც დასძინა, რომ იტალიიდან ეარ წა-

მოსული დედის საძებრათო. შუროსმა თავით ფეხამდის დაათვალიერა იგი და მოკლეთ უპასუხა:

— პლაგი არ არის.

— თუთხმეტი ლირი მაქვს, ხეწნით ეუბნებოდა მარკო. სულ ყველას მოგართმევ, გზაში გემსახურები. წყალს მოგიტან, საქონელს საკვებს მიუზიდავ, ყველაფერს გაეაკეთებ, რასაც კი მიბრძანებთ, სარჩოდ ერთი ნაჭერი პური მეყოფა ღლეში. ლეთის გულისათვის ნუ დამტოვებთ, მომეცი თ ალაგი!

თაემდგურმა ცოტა უფრო მოწყალეს თვალით შეხედა და უთხრა:

— პლაგი არ არის, და ამას გარდა ჩვენ ტუგუმანს კი არა, სანტ-ნაგო-ლულ-ლესტერს მივდივართ, გზაში უნდა დაგტოვოთ, კიდევ დიდი გზა გექნება ქვეითათ სასიარულო.

— მო, მე ორ იმდენსაც გავივლი! წამოიძახა მარკომ, გავივლი, როგორც იქნება. თქვენ ჯადო ნუ გაქვთ, ოღონდ იმდენი სიკეთე მიყავით და წამიყვანეთ.

— ძარგათ მოიჯიქრი, სამი კვირის სავალია!

-- არა უშავს რა!

— ბზაც ცუდია.

— შევლაფერს ავიტან.

— მარტოთ-მარტოს მოგიხდება წასვლა.

— არაფრის არ მეშინია, ოღონდ დედა... შემიბრალეთ, შედით ჩემს მდგომარეობაში!

-- ძარგი, კარგი!

ბავშვი მივარდა და დაუკონა ხელები

— მო, კარგი! ჩაწევი ურემში და დაიძინე. ხელო
ოთხ საათზე გაგაღვიძებენ. ნახვამდის.

ღილით ოთხ საათზე გამწკრივებული ურმები
დაიძრა, თითო ურემში ოთხ ოთხი კამბეჩი იყო შებ-
მული და იმდენივე მიზღვედა გამოსანაცვლებლათ.
მარკოს გამოვლვიდა, მაგრამ ისევ შალე ჩაეძინა ტომ-
რებში. როცა შზე მალლა ამოვიდა, ქარაეახი გაჩერ-
და. ტრიამელ მინდორში გააჩაღეს ცეცხლი, აუფიც-
ხეს რკინის შამფურზე აგებული ხბოს მწვადები, ისა-
უზმეს ყველამ ერთათ, ცოტა დაისვენეს და გაემგზა-
რენ, იმავე წესით და რიგით.

შოველ დღე, ხუთიდან ცხრა საათამდის მგზავ-
რობდენ. ცხრა საათიდან საღამოს ხუთ საათამდის
დაბანაკებული იყენ, ხუთი საათიდან ისევ მოგზაუ-
რობდენ, ნებრეები ცენებით მიჰყებოდენ და მიირე-
კავდენ კამბეჩებს. მარკო ცეცხლს აჩაღებდა, საკვებს
აძლევდა საქონელს, ფანრებს სწმენდა, წყალს ზი-
დავდა. მეურმეები მარკოს, თითქოს იგი მათი მოსამ-
სახურე ყოფილიყოს, ძალიან ჯათას აყენებდენ,—ბრი-
ყულათ ეკიდებოდენ, დაუზოგაეთ ამუშაებდენ, ძლი-
ერ შორს გაგზავნიდნენ ხოლმე წყლის. მოსატანათ,
მძივე ტვირთს ათრევენებდენ. ღალალულ-დაქანცულს
ლამითაც არ ჰქონდა მოსვენება ურმის რყევისა და
ბორბლების კრიალის გამო. ამას გარდა, როცა ქა-
რი ატყდებოდა, ადგებოდა საოცარი მტვერი; შიძე-
რებოდა გაღმობურულ ურმებში და ისე გაგულდავდა.

საცოდავს, რომ აღარც სუნთქვას ანებებდა და აღარც თვალეში ახედებდა. მოსხლეტილი დაღალულობისა და უძილობისაგან, ჰამოგლეჯილი, ქუქყიანი, დილით საღამომდის შეურაცხყოფილი ყმაწვილი, თანდისთან ეცემოდა სწულით. ზნეობითაც დაიღუპებოდა, რომ ხანდის ხან ჯინც მეთაურის ტკბილი სიტყვა არ მოსცხებოდა მალაქოსაგან იმის გულს. ხშირათ მიიკრუნჩხებოდა ყურეში, მიიჯარებდა დაკვირვლ აბგას ცხვირ-პირზე და დაიწყებდა მწარეთ ტირილს. ღლითი დღე სუსტდებოდა და ნალელიანდებოდა. ბაახელდა ნამძინარევე თვალეებს თუ არა, ისევე ის დაუსრულებელი, გულის მომწყვლელი მინდვრები, ისევე ის მორევი მტკარისა დახედებოდა.

— მეღარ გაეაწევე საღამომდის, უეჭველათ გზაში მოგკედებო — კენესით ჩურჩულობდა ხალმე.

სარჯელი, შეურაცხოფა თანდ-სთან ემატებოდა. მრთ დილას როცა მეთაური იქ იყო, ერთმა მებრემ გალაბა მარკო იმიტომ, რომ წყალის მიტანა დაუგეიანა. სხვებმაც წაპკრეს კისურში და თან ემასხრებოდნ უცნაურის სიტყვებით.

— მსეც შენ, მაწანწალა! მიუტანე დედა-შენს.

ბავშვი ვასკდა გულზე. ბაქდა აჯათ და სამს დღეს და ლამეს იწეა გადახურულ ურემში, მეთაურის მეტი არაინ ეკარებოდა, ის მიაწოდებდა წყალს, მაჯას უსინჯაედა. ბავშს ეგონა ეს არის ვკედებო, და სასოწარკვეთილებით ეძახოდა დედას.

— დედა, მიშეეღე, ჩემო დედა! მომხედე, ვკედები

ეს არის! მეღარ მოვესწარი შენს ნახვას, ჩემო საბრალო დედა! ჩემს გვამს გზაში ნახავ მხეცებისაგან დაგლეჯილს...

ღაიწყობდა გულზე ხელებს და ლოცულობდა.

მეთაურის ყურის ვლებით და მოვლით მარკომ სწორეთ იმ დროს მოიხედა, როცა უსაშინელესი მგზაერობა მოვლოდა, როცა მარტოკა უნდა დარჩენილიყო. მკრი კეიზრის მგზაერობის შემდეგ, მიატანეს იმ ალაგას, სადაც გზა იყოფოდა. მეთაურმა გამოუცხადა მარკოს, რომ უნდა დაშორდენ ერთმანერთს. ასწავლა, საით ან როგორ უნდა წასულიყო, მოხერხებულათ გადაჰკიდა აბგა და სირქარით გამოეთხოვა, რადგან გული აუჩივლიდა. მარკომ ძლიეს მოასწრო კოცნა. აქნამდის ისე მკაცრად ეპყრობოდა, მათაც კი ეტყობოდათ, რომ შეიებრალოთ ყმაწვილი, როცა მარტო დარჩა მინდორში, მიმავალნი ანიშნებდენ, მარკოც უქნევდა მათ ხელს და ემშვიდობებოდა; სანამ არ დაიმაღლენ სიშორისა და მტერის გამო; შემდეგ ჩაკიდა ბაეშმა თაეი და გაუდგა გზას.

ამდენი ხნის სულ მინდერებსა და ევლებში ნამგზაერები მარკო ძალიან გამხნევდა, როცა დაინახა გარშემო მაღალი, ერთი მეორეზე გადახლართული, ამწევანებული და თავგადათეთრებული მთები, — აღლპი მოავონა მას ამ სანახაობამ... სითქოს თაეის სამშობლოს დაახლოებოდეს. ეს იყო ანდის მთები, ამერიკის ნიადავის ზურგი, უზარ-მაზრათ გადაბორკილებული, მთელი ამერიკის მიდამოზე გადაჭიმული

სამხრეთის კიდით ჩრდილოეთის კიდეზე ას-ათ გრადუსის(*) სიერცეზე. მარკო მით კიდე უფრო ნუგეშობდა, რომ ჰაერი გათბა. მარკო შიშ-შორს მოსახლობასაც ხედავდა და დუქნებსაც, სადაც საკმელს ყიდულობდა ხოლმე. აქა-იქ ცხენოსნებიც შემოეყარენ. ღრო გამოშეებით იგი ხედავდა, მიწაზე მორთხმით მჯდომარე ქალებს, ბავშვებს და ერთ ნაირ ჯურის ხალხს, რომელსაც ჟანგის ფერი და მედიდური სახე ჰქონდა და თვალების კილო ბრუნდეთ გაქრილი. მსენი ამერიკელი ინდოელები იყვნენ.

პირველი დღე მარკომ, რაც ღონე ჰქონდა იარა. ღამით ხის ძირში დაიძინა. მეორე დღეს ბევრათ მოუკლო ნაბიჯს. არც წინანდელი მხნეობა ჰქონდა. შეხსაცმელი გაუცედა და ფეხები დაუსკდა. ზღახა საკმლისაგან გულის რევა დაუწყო. ღამ-ღამობით ძალიან ეშინოდა, გაგონილი ჰქონდა, რომ აქეთა მხარეს გველები იცისო და სულ იმათი წივილი მოესმოდა. ხან შეჩერდებოდა ხოლმე და ხან გარბოდა შიშით აკანკალებული. ბოლოს თავის-თავის სიბრალოული აიტანდა და მორთავდა ხოლმე ტირილს.

— დედა-ჩემმა რომ იცოდეს ეხლა, რომ ასე დაძაბუნებული ვარ! უცებ მოაგონდა და იმავ წუთში გაიმხნევა გული.

შიში რომ სრულებით გაეფანტა, მარკო, დაწერილებით იგონებდა დედა-მისს. რას ელაპარაკებო-

*) გრადუსი 105 ვერსია.

და, როცა ბენუიდან მოდიოდა, როგორ აძინებდა, ახვევდა თავით ფეხამდის საბანში, როგორ ეტყოდა ხოლმე, მოდი, მოდი, ჩემო სიხარულოეო... აიყვანდა, ჩაიკრავდა გულში და დიდხანს იყო დაფიქრებული...

— სადაც უნდა იყო, მოგნახავ, ჩემო დედა! როცა იქნება, უეჭველათ ბოლო მოეღება ამ გზას!...

ამ ფიქრებით მიდის და მიდის მარკო და უყურებს უცნაურ ხეებს, შაქრის მცენარეებს, თვალ უწვდენელ სათიბებს და მოშორებით ამწვანებულს მთებს. მათი მაღალი მწვერვალი თითქმის ებჯინებოდა მოწმენდილ ცასა. ხუთმა, ექვსმა ღღემ და ერთმა კვირამაც გაიარა; ღონე თანდათან აკლდება, ფეხებიც დამსისხლი სდის. დასასრულ, მზის ჩასვლის დროს ფთხრეს ბავშს:

— ტუკუმანამდი ხუთი მილიაო.

მარკომ, სიხარულით ფეხი ააჩქარა, თითქოს ერთი ნაბიჯიც არ გამოედგას, მაგრამ მალე უსუსტა ღონემ და მოსხლეტილი დაეცა ხევის ნაპირას; გული მაინც სიხარულით უტოკავდა; არასოდეს ცა ასე მშვენიერი არ სჩვენებია, როგორც ეხლა; მოსვენებული იწეა მწვანეზე და ფიქრობდა:

-- სადა ხარ ეხლა, ჩემო დედა? რას ფიქრობ? იქნება შენც ცას შეჰყურებ? ბაიხსენე შენი მარკო. ასე ახლოს არის შენთან!...

საცოდავ მარკოს რომ სცოდნოდა, ამ დროს რა მდგომარეობაში იყო დედა-მისი, ყოველ ღონეს

მოიკრეფდა და ერთი საათით ადრე მივიღოდა მასთან. ის გაჭირვებული ავათ-მყოფი იწვა მდიდრულის სახლის ქვევითა სართულში, სადაც სცხოვრობდნენ მეკინესნი. ამ ოჯახობამ მომეტებულათ შეიყვარა ეს დედა-კაცი და ძალიანაც პატრონობდნენ მას. საწყალი ქალი უქვითობდა, როცა მეკინესებს მოუხდათ უეცრათ აქეთკენ გადმოსახლება. არც აქ შეიქმნა უკეთ. ამას გარდა რაკი ქმრისა და ბიძაშვილისაჟან წერილების პასუხი არ მოსდროდა, ფიქრობდა, უთუოთ უბედურება რამ არის ჩემს ოჯახშიო. სულ მუდამ ცუდი ამბის მოლოდინეს ვერც წასვლა გაებედნა სამშობლოში და აქაც მწარეთ იტანჯებოდა. ამ დარდით დღითი-დღე მიემატა ავათმყოფობა, ბოლოს მძიმე სნეულება გამოაჩნდა. უკანასკნელს ორ კვირას მდებარე ავათმყოფათ იყო და ამბობდნენ, რომ მიუცილებლათ წყლულის გაკვეთა არის საჭირო, რომ სიკვდილს გადაჩჩესო...

იმ წამში, როცა მარკო თავის დედას უხმობდა, მეკინესი და მისი ცოლი იდგნენ ავათმყოფის ლოგინთან და ცრემლით ეხვეწებოდნენ, გაებედნა გაკვეთა, მაგრამ არ შერებოდა; ერთის კვირის წინათ ექიმიც უჩრჩედა.

— პრა, ჩემო ძვირფასო ბატონებო, — უპასუხებდა მათ ის; — დამანებეთ თავი, ვერ ავიტან; ვიცი, რომ გაკვეთის ღროს მოვკვდები. ასე მოვკვდე, ის მიჩვენია. სიცოცხლე ჩემთვის მაინც აღარაფრათ ღირს. ჩემთვის ყველაფერი გათაჟდა. შფრო სიამოვნებით

მოკვდები, სანამ არ ვიცი, ჩემი ოჯახობა რა მდგომარეობაშია.

ბატონები ამხნეებდნენ და არწმუნებდნენ, რომ თვითონ იმათ მიიწერეს ბარათი ზენუას და უეჭველათ პასუხი მოვა რამეო; ეხვეწებოდნენ, შენი შეილების გულისათვის მანც ეცადე, უკეთ გახდეთ.

შვილების მოგონება კიდევ უფრო უძლიერებდა ტანჯვას და უკარგავდა უკანასკნელ ღონეს.

შვილებო, ჩემო შვილებო! ღაიწყებდა ხელების მტერებით ტირილს. იქნება აღარც კი არიან ცოცხლები! უკეთესია, მეც მოკვდე; დიდათ გმადლობთ, ჩემო ძვირფასო ბატონებო, მაგრამ ჩემი სიკვდილი სჯობია. სულ ერთია, ვერც წყლულის გაკეცთა მიშველის. ბმადლობთ, ექიმი ნულარ მოვა, არ მინდა. ზადესწყეიტე, რომ აქ უნდა მოკვდე, ჩემი წერა ეს ყოფილა...

— ნუ ლაპარაკობ მაგისტანა სიტყვებს, — მიაძახებდნენ ხოლმე.

ღაიწყობდა ხელებს გულზე, დახუჭავდა თვალებს და როგორც მკვდარი მიეცემოდა დაეიწყებას. ბატონები მწუხარებით დასჩერებოდნენ ამ საკვირველ დედას, რამელიც კეთილის და პატოისანის შრომით ოჯახის დახმარებისთვის გადმოიკარგა რამდენისამე ათასის მილის სიშორეზე და აქ კვდება. ტანჯვასა და მწუხარებაში.

მეორე დღეს, დილით ადრე, ჩენი მარკო წელში მოხრილი, კოკლობით, მაგრამ მხირულის სახით

შემოვიდა ტუკუმანში. ტუკუმანი ერთი საუკეთესო
ახალი ქალაქთაგანია არგენტინის რესპუბლიკაში.
მარკოს ეგონა, ისევ ქორდოვაში, როზარიოში, ანუ
ბუენოს-აირესში ვარო; იმნაირივე ქუჩები, იმნაირივე
თეთრი სახლები, მაგრამ გარშემო მშვენიერი მცენა-
რეობა, სურნელოვანი ჰაერი, გასაკვირველი სიხატლე
და მოწმენდილი ცა, რომლის მსგავსი იტალიაშიაც
არ უნახავს. ბულის ღელვით მიდიოდა ქუჩა-ქუჩა,
იქერიტებოდა ფანჯრებში და კარებში, რამდენი ქალი
შებნებოდა, ჩაჩერდებოდა იმ იმედით, იქნება
ღელა-ჩეჰს შეეხვდეთ... ჰელასუვის უნდოდა ეკითხნა,
მაგრამ ვერ გაებედნა ვერაეისი შეჩერება. ძარებისა
და კიშკრებიდან გაკვირვებული მისჩერებოდნენ, ჩამო-
გლეჯილსა და დამტყვერიანებულს ყმაწვილს, რომელსაც
ეტყობოდა შორიდან მგზავრობა. მარკო ეძებდა
იმგვარ სახეს, რომელსაც გაებედინებია, ეკითხა თა-
ვის გულით საძებარი. შეცრათ მოჰკრა თვალი დუქ-
ნის დაფას, რომელზედაც იტალიური სახელი ეწერა!
იქ ისხდნენ ერთი სათვალეებიანი კაცი და ორი ქალი.
მარკომ როგორც იქნა, გაბედა მათთან მისვლა.

— ბატონებო, არ შეგიძლიათ მითხრათ, სად ცხოვ-
რობს ინჟინერი მეკინესის ოჯახობა? ჰკითხა მან.

— ინჟინერი მეკინესისა? ჩაჰკითხა ვაქარმა.

— ღიახ, წყნარათ გაიმეორა ყმაწვილმა.

— მეკინესის ოჯახობა ტუკუმანში არ არის.

საშინელი სასოწარკვეთილებით შეჰყვირა საცო-
დავმა, თითქოს დანა დაჰკრეს გულშიო; ვაქარი და
ქალები ფეხზე წამოხტნენ.

— რა იყო, ყმაწვილო? რა დაგემართა? მკითხებოდა მედუქნე. შეათრიეს ძალათ დუქანში და დააჯდინეს. რა დაგემართა? სული მოიბრუნე. მეკინესი თუმცა აქ არ არის, მაგრამ ახლოა, რამდენიმე საათის გზა თუ იქნება.

— სადა? სად არის? ღა ამ სიტყვებით გაჟოცოცხლებული მარკო წამოხტა.

— თუთხმეტი მილი იქნება აქედან. სალადინის ნაპირზე შაქრის ქარხანა არის გაშენებული, იქვეა მეკინესის სასახლეც, რამდენსამე საათს მიხვალ.

— მართის თვის წინათ მეც იქ ვიყავი, თქვა მუშამ, რომელმაც ამათ ყვირილზე მოიკრინა.

ბაფითრებულს მარკოს თვალები გაუჟართოვდა სიხარულით და საჩქაროთ ჩაჰკითხა:

— ნახეთ ისა... მეკინესის მოსამსახურე. იტალიელი დედა-კაცი?.

— ბენუელი? დიახ, ენახე.

მარკოს სიცოლ-ტირილი აუტყდა.

— მითხარით, საით უნდა წავიდე? ჩქარა მასწავლეთ, თქვენი ქირიმე.

— მოიცა ცოტა, იქამდის მთელი დღის სასიარულოა, მიაძახეს ყველამ. ღალატული ხარ, დაისვენე და ხვალ წადი!

— არა, არა! მასწავლეთ, საით წავიდე, თუნდა მოვკვდე, ამ წამს უნდა გავიქცე!

არა ვისი სიტყვა აღარ ესმოდა.

— წადი, ღმერთი შეგეწიოს!

— შრთხილათ იყავი, ტყით უნდა იარო.

— ზზა დაგვილოცავს, იტალიელო ბავშო!

მუშამ გააცილა მარკო ქალაქს გარეთ, უჩვენა გზა და აუხსნა, როგორ უნდა ეელო; რამდენსამე წამს შემდეგ, კოკლობით მიმავალი ყმაწვილი მიეთვარა ტყეს, რომელზედაც გზა მიდიოდა.

აეთ-მყოფისათვის საშინელი იყო ეს ღამე. საშინელი ტკივილები გულის მოსაკლავათ აკივლებდა. ბოდვაც დაიწყო. მომცლელი დედა-კაცები შეშინდენ, ქალბატონი ყოველს წამს შემობოლოდა, ყველას ეშინოდა, რომ ექიმი ველარ მოუსწრებდა, თუნდა კიდევ გაებედნა წყლულის გაკვეთა, რადგან ის დილით უნდა მოსულიყო. როცა გამოერკვეოდა ხოლმე, ეტყობოდა, რომ იმდენათ მას ტკივილები არ აწუხებდა, რამდენათ ოჯახობის შორს ყოფნა. ღონე მიხდილი, წაივლებდა ხოლმე თმაში ხელს და საშინელის მანკვით დაიწყებდა ტირილს:

— ლმერთო! ლეთის მშობელო! სიკვდილი... ასე შორს!. სიკვდილი მათ უნახავათ!. ჩემო შეილებო... დაობლებულებო... უდედოთ!.. ჩემო სისხლო და ხორცო... ჩემო მარკო, ის ხომ სულ ბავშია ჯერ... მეთილი, ალერსიანი... თქვენ არ იცით ქალბატონო, რა ბავშია... როცა მოედიოდი. ძლიეს მომაგლიჯეს გულიდან! ბულის მოსაკლავათ ღრიალებდა... შთუოთ გრძნობდი, შეილო, რომ ველარ ნახავდი დედა-შენს.. ჩემო პაწაწა! მეგონა, ვერ ავიტანდი იმის მოშორებას. შმჯობესი იყო, მაშინ მომკვდარ-

ვიყავი მათთან, როცა ევთხოვებოდი... მეხი უნდა დამცემოდა... უღელთ, მერე რა რივ ვუყვარდი... ისე საჭირო ვიყავი მისთვის... უღეთოთ... მათხოვრათ უნდა იაროს... სამოწყალო ითხოვოს... ჩემი მარკო უნდა დაიმშეს... ოო, ღმერთო!.. არა, არ მინდა სიკვდილი! ექიმი! დაუძახეთ ჩქარა ექიმს! ბამიკვეთოს წყლული! თუნდა სულ ამკუწოს, მხოლოდ ვიცოცხლო! სიმრთელე დამიბრუნდეს! მიეღივარ! მიერბივარ ხეალ, არა, ეხლავ ამ წუთას! მიშეელეთ, ექიმი!..

ძალები აკაეებდენ, ამშვიდებდენ, უნდოდათ გონებაში ჩაეგდოთ, ეუბნებოდენ — ღმერთია მოწყალე, ნუ გეშინიაო. ის ხელ-ახლათ მოჰყვებოდა ტირილს, წაივლებდა ქალარა თმაში ხელს და ბავშივით გულამომჯდარი იმეორებდა.

— ჩემი ბენუა! ჩემი სახლი! თვალუწედენი ზღვა! ოო, ჩემო მარკო! სადა ხარ, საბრალო შვილო?..

შუა ღამე იყო... მისმა მარკომ რამდენიმე საათი ხევის პირზე გაატარა და ეხლა მიდიოდა ტყეში. უზარ-მაზარი ხეები, თვალ-უწედენელ სიმაღლეების გადაწნულ-გადახლართოდენ ერთმანერთს და იქ მათ ტოტებს მკიდროთ შეეკრათ თალი; შიგა და შიგ, ოდნავ თუ გამოსჰკერეტდა მთვარე, რომლის სინათლეზედაც ყმაწვილი ხედავდა ათას გვარ ფიჩხებს, ხეების ნამტვრევებს და მიგრეხილ-მოგრეხილ ფუტუროებს, რომელნიც ისე არეული იყვენ ერთმანერთში, თითქოს ჩხუბი და ალიაქოთი ჰქონიათო. ზოგი

თითქოს კოშკის ნანგრევი არისო, მედიდურათ წამოწოლილან და მათზე ამოსული ხშირი მცენარეები ისე მიქედლილან და მიწოლიან ერთი მეორეს, რომ გეგონებოდათ ხელჩართული ომი აქეთ ერთის ნაბიჯით გასწრებისთვისო.

ღიდებული შეხედულება, წყობილი ურიგობა და უზარ-მაზარ სიდიდე მათი საამო სურათს ხატავდა ბუნების ძალისას. თითო წამს ყმაწვილი შეჩერდებოდა გაკვირებული და გაშტერებულა, მაგრამ იმავ წუთს მისი გონება დედა-მისისაკენ მიეშურებოდა. ფეხებ დასისხლიანებული ამ საშინელს ტყეში მარტოთ-მარტო იყო. ხანდის-ხან კარაყს თუ მოჰკრაედა თვალს, რომელიც ამ უზარ-მაზარ ტყეში, კიანჭველას სოროს ოდენი თუ ჩნდა. შმაწვილი დაღლილობას ევლარ გრძობდა შიშით. ტყის სიდიდე აღონიერებდა, დედის სიახლოვე ამხნეებდა. ოკეანის გამოვლა, იმდენი ტანჯვისა და ნაკლულევანების ატანა ამაყათ აქერინებდა თავს. ქეთილშობილური სისხლი გენუელისა, გაბედულის და მედიდურის ნაკადულით ასკდებოდა მის გულს. მასაკვირველი კიდევ ის არის, რომ აქამდის დედის სახე, გამოურკვეველათ ნისლში გახეუულსავეთ ეჩვენებოდა; ეხლა კი ცხადათ, გარკვევით უდგა წინ, გაბრწყინებული, მობაასე! ხედავდა იმის ღიმილს, მის სახეს; თითოეული იმის სახის ნაწილი მტკიცეთ ებეჭდებოდა გონებაში; ცხოველის მოგონებით გართული, ჩვენი მარკო სულ უმატებდა ნაბიჯს. ბამოუთქმელი სათნოება თანდა-თან იზრდე-

ბოდა მის გულში. სიხარულის ცრემლები, ერთი მეორეს მოსდევდნ მის სახეზე. მიდიოდა ღამეში და სიბნელეს ეჩურჩულებოდა იმ სიტყვებს, რომელიც მალე უნდა წარმოეთქვა.

— აი, მეც აქა ვარ, ჩემო დედა! აწი აღარ დაეშორდებით ერთმანერთს. მართათ დაებრუნდებით სახლში. აქ აღარ დაგტოვებ, გემზე შენთან ვიქნები, ჩაგეკვრები გულში და ვერავენ, ჩვენ სიცოცხლეში, ვერ გაგეაშორებს.

ღილით რვა საათზე, ახალ-გაზღა ექიმი, თავის თანაშემწით იდგენ ავათ-მყოფის ლოგინთან, უკანასკნელათ კიდევ ცდილობდნ, დაეთანხმებიათ წყლულის გაკეთაზე. მეკინესი და მისი ცოლიც შეუზღდნ, მაგრამ, დედა-კაცი რაკი ფიქრობდა, რომ ძალა და ღონე აღარა მაქეს, იმედი არ ჰქონდა მას ექიმობის გადატანისა და დარწმუნებული იყო, რომ, თუ გაჭრის ღროს არ მოკვდა, რამდენისამე საათის მეტს მიანცველარ იცოცხლებდა.

— ღარწმუნდით, რომ გაგიჭრით თუ არა, სრულებით განთავისუფლდებით, არწმუნებდა ექიმი; მხოლოდ გაბედეთ; წინააღმდეგ შემთხვევაში კი სიკვდილი მიუცილებელია!

— არა, კენესით მიუგო მდებიარე ავათმყოფმა. იმდენი ღონე კიდევ მაქეს, რომ სიკვდილს შეეხედე, და მეტ წვალებას კი ვერა!.. ბმადლობთ ექიმო... ასეთი ბედის ყოფილვარ... მომასვენეთ.

ექიმი ჩამოეცალა. ჰველამ მიანება თავი. მო-

მაკედაემა ქალბატონს მიმართა.

— ძვირფასო ქალ-ბატონო! — ჩემი უკანასკნელი თხოვნაა ეს. სოტა ფული მაქვს და რაღაცა ნივთები... ბაუგზაენეთ ჩემს ოჯახობას. ლეთის შეწვევით იქნება ცოცხლები არიან, გული ასე მიგრძობს სიკვდილის ქამს. ჰქენით იმდენი სიკეთე, წერილი მისწერეთ, რომ ყოველთვის მახსოვდენ ისინი... მათთვის ელოცულობდი და შეიღებისათვის ვწრომობდი... ჩემი სამწუხარო ის არის, რომ ისინი ველარ ენახე... მისწერეთ, რომ მაპაყურათ, მშეადლობიანათ, სრულ გრძობაში და მათ ლოცვაში დაელიე სული. მთხოვე ქმარს და უფროს შვილს ყური ჭგდონ ჩემს პატარა მარკოს. უკანასკნელის სულის ამოსეკლამდის ის მახსოვს...

შეკრათ დაიკრიფა ხელები და განძვინებულის ხმით წამოიძახა:

— მარკო, ჩემო სიცოცხლე, ჩემო სიხარულო!... ჩემო პაწაწინა მარკო!...

მიიხედ-მოიხედა, მეკინესის ცოლი ველარ დინახა, ჩუმათ გაიყვანეს მეორე ოთახში. ოვითონ მეკინესს დაუწყოთ თვალღებება, არც ისაა... ღარჩენ მარტო ორი მომვლელი დედა-კაცი და ექიმის თანაშემწე. მეორე ოთახიდან, რაღაც ხმაურობა მოისმის, აჩქარებული ფეხის ხმა. ბაცხარებული ჩურჩული, კრძალული გაკვირვება. ანათ-მყოფი კარებს მიჩერდა. რამდენსამე წამს შემდეგ შემოვიდა ექიმი, რაღაც უჩვეულებრივით იყურებოდა. მეკინესი და მი-

სი ცოლიც შემოვიდნენ. იმათაც სხვანაირი სახე დას-
დებოდათ. სამივე ავით-მყოფს უყურებდნენ და ჩურჩუ-
ლობდნენ.

— მრთბაშათ სჯობია, უთხრა ექიმმა მეკინესის
ცოლს.

ივით მყოფმა გაიგონა, მაგრამ ვერ გაიგო.

— იოზევა, — ათრთოლებულის ხმით უთხრა ქალ-
ბატონმა, რალაცას გახარებ. მოემზადე საამო ამბის-
თვის. მომაკედავი გაშტერებით შეაჩერდა.

— ახალი ამბავი ისეთია, რომ ძალიან გასიამოვ-
ნებს.

ივითმყოფმა გშმოაქყიტა თვალები.

— შოჩალათ იყავი, საყვარელ ადამიანს გაჩვენებ.
მომაკედავმა ძალა დატანებით წამოსწია თავი
და ხან ქალბატონს მისჩერებოდა და ხან კარებს.

მეკინესის ცოლი სანთელივით გაუთიორდა.

— ის სასიამოვნო სტუმარი... ეს არის ეხლა მო-
ვიდა.

შინა? ბიჭივით წამოიძახა დედა-კაცმა, წამოვარდა
ლოგინიდან, გაშეშდა, უცნაურათ ქაჩაედა თვალებს
და თითქოს მოჩვენებას ეხედავო, საჟეთქლების სრე-
სა დაიწყო.

ჩამოგლეჯილი, დამტვერიანებული მარკო იდ-
გა კარებში, ექიმს ეპირა ის.

— ლმერთო ჩემო! ლმერთო! ყვიროდა დედა.

შარკო მოვარდა. დედამ, როგორც გაცოფებულ-
მა ვეფხვმა, შემოახვია მას გამხმარი ხელები და ჩაი-

კრა გულში. ხან იცინოდა, ხან ტიროდა უცრემლოთ, და ბოლოს დაქანცული დაეცა ბალიშზე. შეცრათ ისევ წამოვარდა გიჟივით, ტკბილათ ამოიკენესა, შემდეგ გაისმა გაშმაგებული კოცნის ხმა...

— როგორ გაჩნდი აქ? ჩისტეის?.. ნუ თუ შენა ხარ? მინ მოგიყვანა? მარტო? ძარგათა ხარ? ჩამოდენა გაზრდილხარ? შეილო, ვითომ შენა ხარ? მარკო, სიზმარი ხომ არ არის? ლმერთო! მიაძებე, მომიყვიე... მაგრამ არა, არა! ბაჩუმდი, მოიცადე...

შეებ გამოცვალა კილო და მიუბრუნდა ექიმს.

— ჩქარა, ექიმო, ჩქარა, მინდა მოვრჩე. მე მზათ ვარ, ერთ წამსაც ნულარ დაჰკარგავთ. ბაიყვანეთ მარკო, რომ არაფერი გაიგონოს. მარკო, ჩემო კარგო, არაფერია, სულ უბრალოა. მერე ყველაფერს მიამბობ განა? მაკოცე ერთი კიდევ. აბა ცხლა წალი... მქიმო, მზათა ვარ...

მარკო გაიყვანეს, გავიდენ ყველანი, მარტო ექმი და თანაშემწე დარჩენ, რომელთაც ზაიკეტეს კარები. მეკინესის ცოლს უნდოდა, მარკო მოეშორებია, ოთახში გაეყვანა, მაგრამ ყმაწვილმა არაფრისთვის არ ჰქნა.

— ჩა ამბავია! კითხულობდა გაშტერებული, ჩა დაემაჩათა, დედა-ჩემს? ჩას უშერებიან?

— ზამიგონე, — ეუბნებოდა მეკინესი და ცდილობდა, როგორმე გაეტყუებია... აი ჩა, დედა-შენი ავათ არის... ბაქრა უნდა წყლულისა. სულ უბრალოა, წამოდი ჩემთან, იქ უფრო კარგათ ავიხსნი.

— არა, მე აქ დაერჩები. აქ მიახმებე.

მეკინესს სიტყვები დაეხნა, იქერდა ყმაწვილს, რომელიც შეშინებული სულ კანკალობდა.

ბულ შემზარავემა კვილმა მოიცილა მთელი სახელი.

აქედან უარესის ხმით უპასუხა მარკომ.

— დედა-ჩემი! ჩემი დედა მოკვდა!...

— დედა-შენი ვადარჩა, მიუგო კარებში მდგომმა ექიმმა...

ბავშვი დაეცა მის წინ დაჩოქილი.

— ზმადლობთ, გმადლობთ ექიმო! რომ გადაამირჩინეთ.

— ადექო, უთხრა ექიმმა და წამოაყენა. მე კი არა, შენ, მამაცო ბავშვო, შენ გადაარჩინე დედა-შენი...

ა. პ.

დასასრული.

